

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:1991

av Jens Holm m.fl. (V)

Långsiktigt hållbar skogspolitik

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	1
Bakgrund	2
Mer skog med höga naturvärden behöver skyddas för att nå målen	3
Sverige behöver ett nytt etappmål i enlighet med internationella förpliktelser och miljökvalitetsmål	4
Kvalitetssäkra det frivilliga skyddet av skog	4
Stoppa avverkning av skogar med höga befintliga naturvärden	5
Miljöhänsynen i skogsbruket måste stärkas	5
Inför sanktionsmöjligheter för brott mot hänsynsregler	5
Reglera det intensiva skogsbruket	6
Stärk skyddet av nyckelbiotoper	6
Anta nationell målsättning för kalhyggesfritt skogsbruk	6
Stärk andelen blandskogar	7
Värna skogens sociala värden	8
Stärk de sociala värdenas status i lagstiftningen	8
All statlig skog bör förvaltas hållbart och samlat	9

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta ett nytt etappmål för areal utökad skyddad skog för att uppnå miljökvalitetsmålet Levande skogar och åtaganden i enlighet med Nagoyaöverenskommelsen och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att frivilliga avsättningar ska vara långsiktiga, dokumenteras och kvalitetssäkras ur naturvårdssynpunkt för att ingå i det nationella miljö kvalitetsmålet Levande skogar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att skyndsamt ta fram förslag på lagstiftning så att avverkning av skogar med höga naturvärden stoppas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att för att stärka miljöhänsynen ska effektiva sanktionsmöjligheter införas för brott mot hänsynsreglerna i skogsvårdslagen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att produktionshöjande åtgärder i skogsbruket tydligare bör regleras i miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen bör ändras så att nyckelbiotoper undantas från åtgärder som inte främjar biologisk mångfald och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell målsättning för areal kalhyggesfritt skogsbruk bör ingå i miljö kvalitetsmålet Levande skogar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra en översyn av skogslagstiftningen i syfte att stimulera ökad andel blandskog genom reglering av föryngringsåtgärder, röjning och gallring och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med åtgärder i syfte att främja rekreativ skogsskötsel i tätortsnära skogar som inte helt undantas från skogsbruk och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att en översyn av miljöbalken och skogsvårdslagen genomförs i syfte att stärka samrådsförfarande och de sociala värdenas status i lagstiftningen som berör skogsbruket och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

Sveriges landareal består av cirka 57 procent produktiv skogsmark. Över 90 procent av den produktiva delen av skogsmarken är påverkad av skogsbruk. Skogen förser oss med en rad ekosystemtjänster som vatten- och luftrening och produktion av råvaror. En rik biologisk mångfald ökar skogens produktionsförmåga och ger större motståndskraft mot klimatförändringar. Skogsmarken binder stora mängder kol och påverkar vattenbalansen och har därmed en betydelse för både det lokala och globala klimatet.

Skog, virke och papper är samtidigt en av Sveriges viktigaste exportnäringar. Den ger viktiga jobb i hela landet, har stor potential för utökad förädling i områden nära råvaran och har därför en stor roll för landsbygdens utveckling. Biomassa från skogen

har stor betydelse för vår energiförsörjning och kan även bidra till att ersätta produkter som är beroende av fossila energikällor för sin framställning. Skogen och andra naturområden spelar också en allt viktigare roll för turismen, som i sig är en näring som omsätter mer än de flesta av våra största industriföretag.

Skogen har även stora sociala och kulturella värden. Dess betydelse för rekreation, friluftsliv och undervisning är omfattande. En långsiktigt hållbar skogspolitik som värnar de ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella värdena förutsätter att bärkraften för skogen som ekosystem stärks och bevaras. För ökad produktion av timmer och biomassa på begränsade arealer där trakthyggesbruk bedrivs krävs kraftigt höjda ambitionsnivåer beträffande kalhyggesfria skötselmetoder och skyddad skogsmark. Då kan även skogens betydelse för sysselsättning och export främjas och utvecklas.

Riksdagen har definierat miljö kvalitetsmålet Levande skogar med att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. I Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmål och etappmål 2016 bedöms att Levande skogar inte kommer att uppnås med dagens befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Inte heller etappmålet om skydd av områden bedöms uppnås till 2020. I motionen presenterar Vänsterpartiet förslag för att uppnå målen genom en långsiktigt hållbar skogspolitik.

Mer skog med höga naturvärden behöver skyddas för att nå målen

I Sverige har ungefär 7 procent av skogsmarken i dag formellt skydd (naturreservat, naturvårdsavtal och biotopskydd), varav den största delen är i eller nära fjällen. Nedanför fjällen har ungefär 2 procent skyddats formellt. Ungefär 4 procent av den produktiva skogsmarken, där den biologiska mångfalden generellt är störst, har formellt skydd. Därutöver sker frivilliga avsättningar av skogsägarna som uppgår till 5–6 procent.

Djur och växter påverkas när deras livsmiljöer förändras eller försvinner. I den s.k. rödlistan utvärderar experter under ledning av Artdatabanken tillstånd och trender för Sveriges arter. Arter som har populationer som minskar eller är extremt ovanliga blir rödlistade. I dag är ungefär hälften av alla rödlistade arter på olika sätt knutna till skogen. Det största hotet för dessa arter är att skogar med höga naturvärden avverkas. För att bromsa utarmningen av biologisk mångfald krävs både större miljöhänsyn i skogsbruket och ökad areal skyddad skog.

Sverige behöver ett nytt etappmål i enlighet med internationella förpliktelser och miljö kvalitetsmål

När Miljömålsberedningen i juni 2013 överlämnade sitt delbetänkande om skogen och en långsiktigt hållbar markanvändning åsidosattes naturvårdshänsyn och vetenskapliga fakta till förmån för ekonomiska intressen. Förslaget var i sin helhet otillräckligt för att miljö kvalitetsmålet Levande skogar ska uppnås, och att formellt skydda ytterligare 150 000 hektar skogsmark räcker inte för att värna de biologiska värdena i skogen.

Delbetänkandet innehöll inte heller förslag som möjliggör att Sverige uppfyller EU:s naturvårdsdirektiv. Vänsterpartiet reserverade sig i betänkandet.

Nuvarande etappmål om skydd av områden är därför otillräckligt i målsättningar när det gäller hur mycket skog som ytterligare behöver skyddas. Sverige har dessutom genom överenskommelsen i Nagoya om biologisk mångfald förbundit sig att skydda 17 procent av vår land- och vattenareal till 2020. De skyddade områdena ska vara ekologiskt representativa miljöer, dvs. områden med höga värden för biologisk mångfald. Sverige bör anta ett nytt etappmål för areal utökad skyddad skog för att uppnå miljökvalitetsmålet Levande skogar och åtaganden i enlighet med Nagoyaöverenskommelsen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kvalitetssäkra det frivilliga skyddet av skog

Det långsiktiga skyddet av skog är en central del i Levande skogar. För att uppnå målet förutsätts att det formella skyddet ökar och att skogsägarna frivilligt avsätter skogsmark. De frivilliga avsättningarna har dock i många fall visat sig vara av begränsat värde för biologisk mångfald. I dag finns inte statlig kontroll av vare sig kvalitet eller långsiktighet, och dokumentation saknas över många av de områden som anses skyddade. Dessutom kan arealen frivilligt avsatta skogar flyttas omkring i landskapet. Sammantaget är detta mycket problematiskt då frivilliga avsättningar ingår i ett nationellt långsiktigt mål för samhällets gemensamma bästa. Frivilliga avsättningar ska vara långsiktiga, dokumenteras och kvalitetssäkras ur naturvärdessynpunkt för att ingå i det nationella miljökvalitetsmålet Levande skogar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Stoppa avverkning av skogar med höga befintliga naturvärden

I dag sker avverkning av skogar med höga befintliga naturvärden, s.k. värdekärnor, trots att det råder stor brist på dessa naturmiljöer för en mängd hotade växt- och djurarter. Dessa skogar har ofta hög variation och är ofta naturskogsartade. Regeringen bör ges i uppdrag att skyndsamt ta fram förslag på lagstiftning så att avverkning av skogar med höga naturvärden stoppas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Miljöhänsynen i skogsbruket måste stärkas

För att uppnå ett långsiktigt hållbart skogsbruk i enlighet med våra miljömål krävs förutom ökat skogsskydd även stärkt miljöhänsyn i skogsbruket. De utvärderingar som Skogsstyrelsen gjort av miljöhänsynen i skogsbruket visar att det i dag föreligger brister. Regeringen beslutade i november 2015 att en utredning skulle tillsättas som innefattar en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen. I pressmeddelande i samband med beslutet framgår att regeringen förväntar sig att utredningens förslag ska leda till förbättrad miljöhänsyn i skogen. Vänsterpartiet har under lång tid föreslagit en stärkt lagstiftning för att förbättra miljöhänsynen i skogen och välkomnar därför en översyn. Vi ser dock i nuläget stor osäkerhet i vad utredningen kommer att resultera i då

direktivet har brister och den särskilda utredaren entledigats. I nuläget är ingen ny utredare tillsatt och utredningstiden är förlängd till mars 2017. Vänsterpartiet ser därför skäl att föreslå åtgärder för stärkt miljöhänsyn i skogsbruket som även berör skogsvårdslagstiftningen.

Inför sanktionsmöjligheter för brott mot hänsynsregler

I skogsvårdslagens portalparagraf framgår att produktions- och miljömål ska vara jämställda. I det skogsbruk som i dag bedrivs under devisen frihet under ansvar i Sverige är produktionen dock oftast överordnad miljöhänsynen. Skogsvårdslagen är skriven med trakthyggesbruk som norm och med syfte att garantera virkesförsörjningen. När det gäller naturvård saknas i mycket stor utsträckning sanktionsmöjligheter. Undersökningar gjorda av Skogsstyrelsen visar att andelen underkända avverkningar, dvs. att de hade påverkan på hänsynskrävande biotoper, uppgick till hela 35 procent under avverkningsperioden 2012/13–2014/15. Generell hänsyn tas inte i tillräcklig omfattning, och skogar med höga naturvärden som istället borde ha skyddats har påverkats av avverkningen. Påföljder för dessa överträdelser av skogsvårdslagen uteblir. Vänsterpartiet menar att det ska löna sig att göra rätt och att man inte ska gynnas och slippa ekonomiska påföljder om man missköter sig. Då uppnår vi både högre miljöhänsyn och rättvisare konkurrensvillkor. För att stärka miljöhänsynen ska effektiva sanktionsmöjligheter införas för brott mot hänsynsreglerna i skogsvårdslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Reglera det intensiva skogsbruket

Under en lång tid har fokus varit på produktionshöjande åtgärder i skogsbruket som intensivodlingar, ökad gödsling, mer främmande trädslag, dikning och ökad stubbrytning. Dessa skogsbruksåtgärder kan ge negativa effekter för miljön genom att reducera den biologiska mångfalden, öka utsläppen av växthusgaser och bidra till övergödningen. Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket bör tydligare regleras i miljöbalken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Stärk skyddet av nyckelbiotoper

Nyckelbiotoper är skogsområden som har mycket höga naturvärden. Dessa har en nyckelroll för bevarandet av skogens hotade växter och djur, inte minst för många rödlistade arter. De har dock inte något automatiskt formellt skydd. I dag begränsas naturhänsynen av att myndigheterna enligt lagen inte får meddela föreskrifter som är så påverkande att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Lagstiftningen bör ändras så att nyckelbiotoper undantas från åtgärder som inte främjar biologisk mångfald. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Anta nationell målsättning för kalhyggesfritt skogsbruk

Det finns ett behov av skogsbruksmetoder som alternativ till trakthyggesbruk. Även om trakthyggesbruket sannolikt kommer att vara dominerande under överskådlig tid krävs det att miljöhänsynen stärks i denna skogsbruksmetod och att alternativa skötselmetoder

i större utsträckning används i områden där det är lämpligt. Hyggesfritt skogsbruk, som t.ex. kontinuitetsskogsbruk, kan vara ett alternativ, exempelvis i de tätortsnära områden som inte helt undantas från skogsbruk. Med denna skogsbruksmetod kan skötseln inriktas på anpassade gallringar som plockar ut mogna träd och lämnar mindre att växa vidare. I Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljö kvalitetsmålen och etappmålen 2015 konstateras beträffande kalhyggesfritt skogsbruk att myndigheter bör arbeta med rådgivning- och kunskapsinsatser i större omfattning, och regeringen ta ställning till om det krävs kompletterande styrmedel för att få till stånd en snabbare utveckling.

Turismen är i dag en större näring än flera av våra största industriföretag. År 2012 växte turismen i Sverige med nästan 5 procent jämfört med tidigare år och omsatte 275,5 miljarder kronor (Fakta om svensk turism 2012, Tillväxtverket). Våra nationalparker – där skogen är helt skyddad – har blivit en besöksmagnet i sig och besöks årligen av mer än två miljoner människor, varav en tredjedel av dessa är utländska turister. En del av denna turism påverkas inte av hur våra skogar brukas, men inte minst i glesbygden är skogen helt avgörande för att naturturismen ska kunna fortsätta växa. Hyggesfritt skogsbruk kan som rätt använd skötselmetod stärka skogens värden i form av turism.

Skogsindustrierna brukar framhålla den svenska skogsbruksmodellen som ett föredöme när det gäller att behålla skogens funktion som kolsänka och därmed motverka den globala uppvärmningen. Det finns dock inget vetenskapligt belägg för att den svenska modellen med trakthyggesbruk (kalhyggen) är klimatsmart. Om man skapar ett kalhygge så omvandlar man en yta skog från sänka till källa och ett kalhygge släpper ut stora mängder växthusgaser under de första 10–15 åren efter kalavverkningen. Den unga skogen fungerar sedan som kolsänka men den har ett litet kolförråd. En äldre skog tar även den upp koldioxid och har ett stort kolförråd. Det är otvetydigt att växande skog binder mycket koldioxid, så det är viktigt att användarna av trakthyggesbruk (kalavverkning) återbeskogar snabbt och med rätt trädslag.

Att öka inslaget av kontinuitetsskogsbruk, där man istället avverkar särskilt utvalda träd eller mindre grupper av träd, kan därför även ge vinster för både biologisk mångfald och klimatet samt stärka skogens sociala värden. En nationell målsättning för areal kalhyggesfritt skogsbruk bör ingå i miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Stärk andelen blandskogar

Stora delar av våra produktionsskogar är monokulturer med gran eller tall. På många skogsmarker skulle skogsbestånden få en betydligt större artvariation och ökat inslag av lövträd om skogen självföryngrades och inte planterades. En ökad variation av trädslag skulle också kunna uppnås genom att vid plantering använda fler trädslag än ett. Genom inriktning vid röjning och gallring ges också möjlighet att skapa förutsättningar för blandskog där de naturliga förutsättningarna finns beroende på markens bördighet, jordart etc. Studier har visat att skogar med lövträd ger fördelar såväl för biologisk mångfald som för klimatet i jämförelse med rena barrskogar. Genom att i högre grad styra produktionen mot trädarter som är naturliga för skogsmarken och därmed öka det totala inslaget av lövträd ökar dessutom skogens resiliens (återhämningsförmåga) vid störningar som uppstår på grund av klimatförändringarna. Klimatförändringarna innebär generellt ökad stress och sårbarhet för skogen som ekosystem. Produktionsskogar med

enbart ett trädslag blir därför extra sårbara vid stormar och angrepp av insekter och svampar. Den stora skogsbranden i Västmanland 2014 visade att inslag av lövträd hade stora positiva effekter för att begränsa omfattningen av branden. Då skogsbränder på grund av klimatförändringarna kan förväntas öka i frekvens kan ett ökat inslag av lövträd i form av naturliga barriärer vara betydelsefullt för att i framtiden begränsa skogsbrändernas omfattning. Det är sedan tidigare belagt att ju mer intakt ett ekosystem är med rik biologisk mångfald desto bättre buffertförmåga har systemet att stå emot förändringar.

Regeringen bör genomföra en översyn av skogslagstiftningen i syfte att stimulera ökad andel blandskog genom reglering av föryngringsåtgärder, röjning och gallring. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Värna skogens sociala värden

Skogens kulturmiljövärden samt dess estetiska och sociala värden ska värnas enligt våra miljö kvalitetsmål. Skogens sociala värden brukar definieras som de värden som skapas av människors upplevelser. Dessa är en viktig resurs för samhället när det gäller t.ex. människors välbefinnande, hälsa, boendemiljö, utbildning, regional utveckling och turism.

Stärk de sociala värdenas status i lagstiftningen

Ett intensivt skogsbruk med kalhyggesbruk innebär en stor påverkan på miljövärden och sociala värden och fordrar tydligare regleringar för att stärka naturvård och demokratiskt inflytande. I Maciej Zarembas uppmärksammade artikelserie i DN om skogen (våren 2012) framgår att av 67 000 anmälda avverkningar till Skogsstyrelsen år 2010 villkorades endast 8 av dessa med krav på hänsyn till människa eller landskap.

Medborgares och organisationers möjlighet till information och inflytande vid avverkningar bör stärkas. Samrådsparagrafen i miljöbalken är generellt utformad och gäller samtliga skogsbruksåtgärder som väsentligt ändrar naturmiljön. I praktiken sker dock inget samråd vid de flesta slutavverkningar. Lagstiftningen bör ändras så att samråd är obligatoriskt vid slutavverkningar. De skogar som bedöms ha mycket höga sociala värden bör rimligen även rymma möjligheter att värnas enligt lagstiftningen. Vänsterpartiet anser att det behövs en ny lagstiftning som i första hand samlas under miljöbalken för att stärka de sociala och biologiska värdena i skogen.

Skog inom 300 meter från skolor, förskolor och äldreboenden bör undantas från åtgärder som inte främjar rekreationsvärden. I övriga tätortsnära skogar med betydelse för lokalbefolkningen eller det rörliga friluftslivet bör en rekreationsinriktad skogsskötsel bedrivas. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med åtgärder i syfte att främja rekreationsinriktad skogsskötsel i tätortsnära skogar som inte helt undantas från skogsbruk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör tillse att en översyn av miljöbalken och skogsvårdslagen genomförs i syfte att stärka samrådsförfarande och de sociala värdenas status i lagstiftningen som berör skogsbruket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

All statlig skog bör förvaltas hållbart och samlat

Vänsterpartiet anser att staten ska bedriva aktivt förvaltarskap över sina skogsområden. Det statliga ägandet av skogsområden bör samlas i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål. Dagens vinstkrav gör det svårt för ett statligt bolag eller en statlig förvaltare att avstå produktiva skogar till andra intressen. Bolaget bör åläggas att avsätta större arealer till skyddade naturområden. Staten bör även fortsättningsvis stå för ersättningsmark vid skydd av värdefull natur, även ovan odlingsgränsen och i samråd med rennäringen. All statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål. Detta bör riksdagen sälla sig bakom och ge regeringen till känna.

Jens Holm (V)

Stig Henriksson (V)

Birger Lahti (V)

Håkan Svenneling (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Hans Linde (V)

Emma Wallrup (V)